

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

ХОМІК ОКСАНА МИКОЛАЇВНА

УДК 378.096 : 331.107

**ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ
ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Луцькому інституті розвитку людини Університету «Україна».

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
БЄЛКОВА Наталія Олександрівна,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки,
завідувач кафедри фітнесу та рекреації.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ГУБА Анатолій Васильович,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди,
завідувач кафедри соціально-правових дисциплін
та менеджменту освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент
БИЧОК Алла Володимирівна,
Тернопільський національний економічний університет,
Навчально-науковий інститут міжнародних економічних
відносин імені Б. Д. Гаврилишина,
доцент кафедри німецької мови.

Захист відбудеться 25 червня 2015 року о 13.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.03 в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розісланий 25 травня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. М. Мешко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі суспільно-політичного розвитку України система професійної освіти зазнає докорінних змін, із якими пов'язані нові пріоритети якості підготовки конкурентоздатних і творчих фахівців економічного профілю, рівень освіченості та культури яких набуває вирішального значення для економічного і соціального зростання країни. Професійний рівень фахівців-економістів має відповідати науковим, культурним, інформаційним, технологічним та моральним запитам сьогодення, що відображається у високому рівні їх професійної культури, володінні інноваційними методами управління і здатності до вирішення складних економічних та соціально-політичних проблем. У професійній культурі знаходить своє відображення ступінь удосконалення діяльності економіста як управлінця з високою управлінською культурою, спроможного стати творчим суб'єктом управлінської діяльності. У зв'язку з чим виникає потреба створення необхідних умов для професійної підготовки конкурентоспроможного на ринку праці фахівця-економіста, здатного свідомо та ефективно функціонувати в умовах постійного оновлення всіх ланок управління.

Важливим елементом навчального процесу у вищій школі є застосування мультимедійних технологій, які в умовах сьогодення набувають особливої актуальності. Інтерактивність, інтенсивність та зворотний зв'язок – визначальні особливості засобів мультимедійних технологій, котрі зумовлюють пріоритетність їх застосування для формування управлінської культури майбутніх економістів.

У педагогіці вищої школи накопичено значний потенціал знань, необхідних для вирішення зазначеної проблеми. Базовими орієнтирами є ідеї в сфері професійної підготовки майбутніх економістів, представлені в працях А. Бичок, Н. Ванжі, В. Власова, І. Власюк, Є. Іванченко, Г. Ковальчук, О. Кошової, О. Любченко, М. Опольської, В. Острової, С. Редька, К. Рум'янцевої, Л. Філіппової, О. Фомкіної, І. Ярошук та ін.

У наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців відображені окремі питання щодо формування управлінської культури фахівців різних галузей. Зокрема, проблема формування управлінської культури керівників освітніх організацій стала предметом дослідження в працях З. Багірової, Л. Васильченко, Л. Вознюк, А. Губи, С. Джаджи, Г. Єльнікової, В. Жигіря, М. Кононенка, В. Корсакова, С. Королук, І. Семенової, Л. Сергєєвої, Н. Тамарської; фахівців соціальної роботи – у працях П. Ананьїна, У. Берегуляка та О. Позднякова; керівників профспілкових організацій – у дослідженні М. Якібчука; майбутніх менеджерів – у дослідженнях Ю. Клокова та А. Маурі.

Особливості застосування мультимедійних технологій висвітлено у працях таких дослідників, як Б. Андерсен, В. Андрієвська, Т. Бабенко, О. Бондаренко, Н. Грабар, І. Допіра,

Ю. Дрешер, В. Заболотний, Л. Іванченко, А. Крапивенко, А. Кузнецова, О. Мокрогуз, О. Пінчук, С. Риженко, О. Сорока, Г. Суміна, Г. Чередніченко, Ф. Шльосек та ін.

Разом з тим, ураховуючи позитивні зміни у досліджуваному напрямі, варто наголосити на відсутності досліджень, які б безпосередньо торкалися проблеми формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій.

Результати аналізу наукових праць і власного педагогічного досвіду дали можливість виявити низку суперечностей, що актуалізують дослідження цієї проблеми, а саме між:

– соціальною потребою у фахівцях-економістах з високим рівнем управлінської діяльності в різних економічних структурах і установах та відсутністю відповідної підготовки студентів в означеному напрямі;

– невизначеністю змісту управлінської культури фахівців-економістів та необхідністю розробки моделі формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій;

– інтенсивним застосуванням мультимедійних технологій у навчальному процесі та недостатньою розробкою електронного навчального супроводу процесу формування управлінської культури майбутніх економістів.

Незважаючи на численні розробки у досліджуваному напрямі, актуальною проблемою вищої економічної освіти залишається цілеспрямована підготовка фахівців-економістів, здатних ефективно вирішувати весь комплекс управлінських завдань професійної діяльності в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Актуальність досліджуваної проблеми, її недостатня розробленість та необхідність усунення визначених суперечностей зумовили вибір теми дисертації *«Формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження відповідає тематичному плану наукових досліджень Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» з наукового напрямку «Інформаційне забезпечення формування професійної компетентності фахівців економічних спеціальностей в умовах неперервної освіти» (протокол № 1 від 25 вересня 2013 р.). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (протокол № 2 від 27 березня 2013 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 28 травня 2013 р.).

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх економістів у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження: управлінська культура як компонент професійної підготовки майбутніх економістів (напрямів підготовки «менеджмент», «фінанси і кредит» та «маркетинг») засобами мультимедійних технологій.

Мета дослідження – визначити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу сучасних підходів у психолого-педагогічній та науково-методичній літературі визначити структуру управлінської культури майбутніх економістів, критерії, показники та рівні її сформованості.

2. Розробити модель формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій.

3. Виявити і теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх економістів з використанням мультимедійних технологій.

4. Експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій.

Методи дослідження. Для розв’язання поставлених завдань використані такі методи дослідження:

– *теоретичні:* аналіз і узагальнення психолого-педагогічної, навчально-методичної та спеціальної наукової літератури з проблеми дослідження; вивчення, порівняння та узагальнення педагогічного досвіду ВНЗ для обґрунтування структури та змісту управлінської культури майбутніх економістів;

– *моделювання* – для розробки моделі формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій;

– *емпіричні:* спостереження, анкетування, бесіди, інтерв’ювання, тестування, метод експертних оцінок з метою визначення рівнів сформованості управлінської культури майбутніх економістів; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності організаційно-педагогічних умов формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій;

– *статистичні* – для поєднання якісного і кількісного аналізу отриманого емпіричного матеріалу з використанням методів статистики, зокрема t-критерію Стьюдента та кореляційного аналізу, з метою обробки результатів педагогічного експерименту.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *вперше:*

– теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій,

серед яких: інтеграція теоретичної та практичної підготовки студентів у процесі поетапного формування в них управлінської культури різноманітними мультимедійними засобами і методами; формування електронного освітнього середовища, представленого теоретичним, практичним та науковим мультимедійним контентом, орієнтованим на управлінську культуру студентів-економістів; організація індивідуальної та самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів з використанням інтернет-клубу управлінської майстерності;

– спроектовано модель формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій, цілісність якої забезпечується взаємопов'язаними структурними блоками: цільовим, організаційно-змістовим, процесуально-діяльнісним і критеріально-результативним;

– конкретизовано структуру управлінської культури майбутніх економістів (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та управлінсько-аналітичний компоненти), критерії (аксіологічний, змістовий, технологічний та особистісний), показники і рівні сформованості управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій.

У процесі дослідження уточнено термінологічний апарат, зокрема, поняття «управлінська культура майбутнього економіста» та «формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій».

Подальшого розвитку набули методи активізації пізнавальної діяльності студентів на основі використання сучасних інформаційних технологій навчання.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці та впровадженні навчально-методичного забезпечення процесу формування управлінської культури майбутніх економістів, яке охоплює: *навчально-методичні комплекси* на паперових та електронних носіях з дисциплін «Менеджмент», «Управління персоналом», «Основи управлінської культури економістів»; *програми* навчальної та виробничої практик для підготовки майбутніх економістів; *навчально-методичний посібник* у схемах і таблицях «Основи управлінської культури економістів»; *тестові завдання* до теоретичної частини з дисципліни «Менеджмент» та «Управління персоналом»; *комп'ютерну програму* «ХБСЛ: педагогічне оцінювання рівня сформованості управлінської культури майбутніх економістів» (у співавторстві з Н. Беліковою, Л. Сущенко, О. Лінчуком, свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 57136 від 17.11.2014, видане Державною службою інтелектуальної власності України).

Основні положення та результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес Київського університету туризму, економіки і права (довідка № 326 від 16.12.2014 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-31/02/3856 від 04.12.2014 р.), Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (довідка № 252

від 01.12.2014 р.) та Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (довідка № 280 від 08.12.2014 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні результати і теоретичні положення дисертаційного дослідження висвітлено й обговорено на:

– *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Проблеми розвитку вищої школи та економіки в XXI столітті» (Рівне, 2013); «Наука и современность – 2013» (Новосибирск, 2013); «Інноваційні педагогічні технології у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою: досвід, проблеми, перспективи» (Вінниця, 2013); «Інновації у вищій освіті» (Ніжин, 2013); «Наука и технологии: шаг в будущее-2014» (Прага, 2014); «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2014); «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (Суми, 2014).

– *Всеукраїнській науково-практичній конференції* «Проблеми управління економічним потенціалом регіонів» (Запоріжжя, 2013);

– науково-методичних семінарах кафедри економіки та підприємництва Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертаційного дослідження відображено у 22 публікаціях автора, серед яких: 7 статей у наукових фахових виданнях України (1 з них – у фаховому виданні, внесеному до наукометричних баз України), 2 статті у міжнародних виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз, 1 навчально-методичний посібник, 2 збірки тестових завдань, 5 навчальних програм, 4 статті у збірниках науково-практичних конференцій, 1 комп'ютерна програма.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (223 найменування, 21 джерело іноземною мовою), 12 додатків на 64 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 271 сторінку, із них основного тексту – 181 сторінка. Робота містить 60 таблиць та 49 рисунків на 82 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми і доцільність її наукової розробки, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, схарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано інформацію про впровадження й апробацію результатів дослідження.

У першому розділі **«Формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій як педагогічна проблема»** схарактеризовано основні поняття дослідження; розкрито проблему формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій у системі професійної освіти; здійснено

структурний аналіз управлінської культури майбутніх економістів, критеріїв, показників та рівнів її сформованості; проаналізовано стан реалізації проблеми формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій у практичній діяльності вищих навчальних закладів України.

Дослідження понятійного апарату формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій дало змогу виявити розмаїтість суджень авторів щодо поняття «управлінська культура». Управлінську культуру розглядають як: цілісну властивість особистості, яка має прояв у процесі професійної управлінської діяльності; характеризує особливості свідомості, поведінки, спілкування та управлінської діяльності керівника; забезпечує усвідомлення та культуродоцільність професійної діяльності; стимулює творчий розвиток керівника (Л. Васильченко); різновид професійної культури, який складається з політичної, правової, адміністративної, менеджерської, організаційної, соціально-психологічної, інформаційної, комунікативної та економічної культур і є інтегральним утворенням щодо системи знань і вмінь, особистісних якостей, мотивів і цінностей, що реалізуються під час управління (С. Королюк); високий рівень сформованості інтелектуальних, емоційно-вольових, моральних, фізичних якостей, сукупність яких дає змогу вирішувати професійні завдання в сфері управління з високим ступенем ефективності й стабільності (П. Мілютін).

У дослідженні *управлінська культура майбутнього економіста* розглядається як цілісна властивість особистості, що охоплює сукупність знань, умінь і навичок, а також особистісних якостей студента, які забезпечують ефективність здійснення різноманітних видів управлінської діяльності в економічній сфері.

Для підвищення якості та ефективності змісту професійної підготовки майбутніх економістів у різноманітнюються форми і методи навчання, використовуються мультимедійні технології. *Формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій* тлумачимо як цілеспрямований процес набуття студентами-економістами здатності вироблення, прийняття та практичної реалізації управлінських рішень за допомогою використання мультимедійних комп'ютерних апаратно-програмних і мультимедійних навчальних програмних засобів.

До структурних компонентів управлінської культури майбутніх економістів нами віднесено мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний і управлінсько-аналітичний. *Мотиваційно-ціннісний компонент* відображає систему мотивів і ціннісних орієнтацій студентів на досягнення успіху у діяльності, пов'язаній з формуванням культури управління та безпосередньо в управлінській діяльності; *когнітивний компонент* характеризує наявність у студентів професійно орієнтованих знань, необхідних для здійснення управлінських функцій та творчого підходу до розв'язання управлінських завдань; *операційно-діяльнісний компонент*

відображає наявність у студентів прогностично-діагностичних, комунікативних, організаційно-регулятивних та контрольних-корегувальних умінь та навичок, необхідних для здійснення професійного управління; *управлінсько-аналітичний компонент* характеризує наявність у студентів комунікативних та організаторських здібностей, лідерських якостей та здатності до прийняття управлінських рішень для ефективного здійснення професійної діяльності.

Уточнено критерії сформованості управлінської культури майбутніх економістів: аксіологічний, змістовий, технологічний та особистісний. Показниками *аксіологічного критерію* є цінності і мотиви успіху студентів до навчання у ВНЗ, мотивація на досягнення успіху в діяльності, пов'язаній з формуванням культури управління та безпосередньо в управлінській діяльності. Показниками *змістового критерію* є ґрунтовність професійно орієнтованих знань, необхідних майбутньому економісту для здійснення управлінської діяльності. Показниками *технологічного критерію* є наявність у студентів прогностично-діагностичних, комунікативних, організаційно-регулятивних і контрольних-корегувальних умінь, необхідних для здійснення ефективною управлінської діяльності. Показниками *особистісного критерію* є бажання здійснювати організаційну діяльність та спілкуватися з людьми, прагнення бути лідером у колективі, здатність приймати інноваційні рішення для ефективною управлінської діяльності.

Високий рівень сформованості управлінської культури майбутніх економістів характеризується яскраво вираженими цінностями і мотивами успіху до навчання у ВНЗ, чітко вираженою мотивацією на досягнення успіху в діяльності, пов'язаній з формуванням культури управління та безпосередньо в управлінській діяльності; наявністю у студентів міцних, глибоких і дієвих професійно-орієнтованих знань, необхідних для здійснення управлінської діяльності; чітко сформованими прогностично-діагностичними, комунікативними, організаційно-регулятивними і контрольними-корегувальними вміннями щодо здійснення управлінської діяльності; яскраво вираженими бажаннями здійснювати організаційну діяльність та спілкуватися з людьми, прагненням бути лідером у колективі, здатністю приймати інноваційні рішення для ефективною управлінської діяльності.

Середній рівень сформованості управлінської культури майбутніх економістів характеризується достатньо вираженими цінностями і мотивами успіху до навчання у ВНЗ, нестійкою мотивацією на досягнення успіху в діяльності, пов'язаній з формуванням культури управління та безпосередньо в управлінській діяльності; наявністю у студентів достатньо сформованих професійно-орієнтованих знань, необхідних для здійснення управлінської діяльності; достатньо сформованими прогностично-діагностичними, комунікативними, організаційно-регулятивними і контрольними-корегувальними вміннями; опосередкованими бажаннями здійснювати організаційну діяльність та спілкуватися з людьми, прагненням бути лідером у колективі, здатністю приймати інноваційні рішення для ефективною управлінської діяльності.

Низький рівень сформованості управлінської культури майбутніх економістів характеризується відсутністю цінностей і мотивів успіху до навчання у ВНЗ, мотивації на досягнення успіху в діяльності, пов'язаній з формуванням культури управління та безпосередньо в управлінській діяльності; наявністю у студентів поверхневих професійно-орієнтованих знань, необхідних для здійснення управлінської діяльності; недостатньо сформованими у студентів прогностично-діагностичними, комунікативними, організаційно-регулятивними і контрольно-корегувальними вміннями; відсутністю бажання здійснювати організаційну діяльність та спілкуватися з людьми, прагнення бути лідером у колективі, здатності приймати інноваційні рішення для ефективної управлінської діяльності.

Результати моніторингу формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій у практичній діяльності ВНЗ України свідчать про доцільність розробки досліджуваного питання, оскільки студенти недостатньо володіють професійно-орієнтованими знаннями, вміннями та навичками, необхідними для здійснення управлінської діяльності; викладачі вищих навчальних закладів недостатньо використовують мультимедійні технології у навчально-виховному процесі для формування управлінської культури майбутніх економістів; значна кількість співробітників організацій економічного профілю не задоволена підготовкою студентів-практикантів, майбутніх економістів, до управлінської діяльності. Зокрема, опитування 384 студентів показало, що вважають доцільним формувати у вищих навчальних закладах управлінську культуру майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій 84,5 % респондентів; розуміють сутність поняття «управлінська культура майбутніх економістів» 36,5 % студентів; володіють знаннями про переваги та особливості мультимедійних технологій у навчанні 43,65 % респондентів; володіють знаннями про основні поняття, категорії та інструменти управлінської культури 17,86 % студентів; володіють знаннями про функції управління 22,82 % майбутніх економістів; володіють знаннями про стилі керівництва 26,85 % студентів; володіють навичками прийняття управлінських рішень 35,22 %; володіють вміннями прогнозувати розвиток професійного діалогу та реакцію співрозмовника 34,76 % студентів.

Анкетування 96 викладачів свідчить про те, що спрямовують свої зусилля на формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій 59,21% викладачів; проводять електронне тестування під час викладання професійно-орієнтованих дисциплін, спрямованих на формування управлінської культури майбутніх економістів, 46,26 % викладачів; використовують мультимедійні презентації для проведення занять з майбутніми економістами 67,82 % викладачів; використовують на практичних заняттях мультимедіа-тренажери 19,03 % викладачів; використовують електронні підручники для самостійної роботи студентів 65,22 % викладачів.

Опитування 41 співробітника організацій економічного профілю показало, що задоволені знаннями, які отримали майбутні економісти під час вивчення професійно-орієнтованих дисциплін, спрямованих на формування в них управлінської культури, 30,41 % співробітників; задоволені готовністю і здатністю майбутніх економістів, виробляти, приймати та практично-реалізовувати управлінські рішення лише 25,49 % співробітників.

Результати діагностичного зрізу підтвердили актуальність досліджуваної проблеми та необхідність розробки організаційно-педагогічних умов та моделі формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій.

У другому розділі «**Дослідно-експериментальне обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій**» використано моделювання як метод дослідження проблеми формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій; описано методіку реалізації організаційно-педагогічних умов формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій; здійснено аналіз результатів педагогічного експерименту.

Розроблено модель формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій (рис. 1), яка передбачає такі *структурні блоки*: цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-діяльнісний і критеріально-результативний. *Цільовий блок* містить мету, методологічні підходи і принципи формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій. *Організаційно-змістовий блок* охоплює систему знань, умінь і навичок з навчальних дисциплін «Менеджмент», «Управління персоналом», «Основи управлінської культури економістів», а також функції (пізнавальну, аксіологічну, виховну, розвивальну, управлінсько-організаційну й комунікативну) та етапи (методологічний, теоретичний, методичний і практичний) формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій. *Процесуально-діяльнісний блок* вміщує форми, методи і засоби формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій. *Критеріально-результативний блок* охоплює структурні компоненти управлінської культури майбутніх економістів: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та управлінсько-аналітичний, критерії (аксіологічний, змістовий, технологічний, особистісний), показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій. Результатом є сформованість управлінської культури майбутніх економістів.

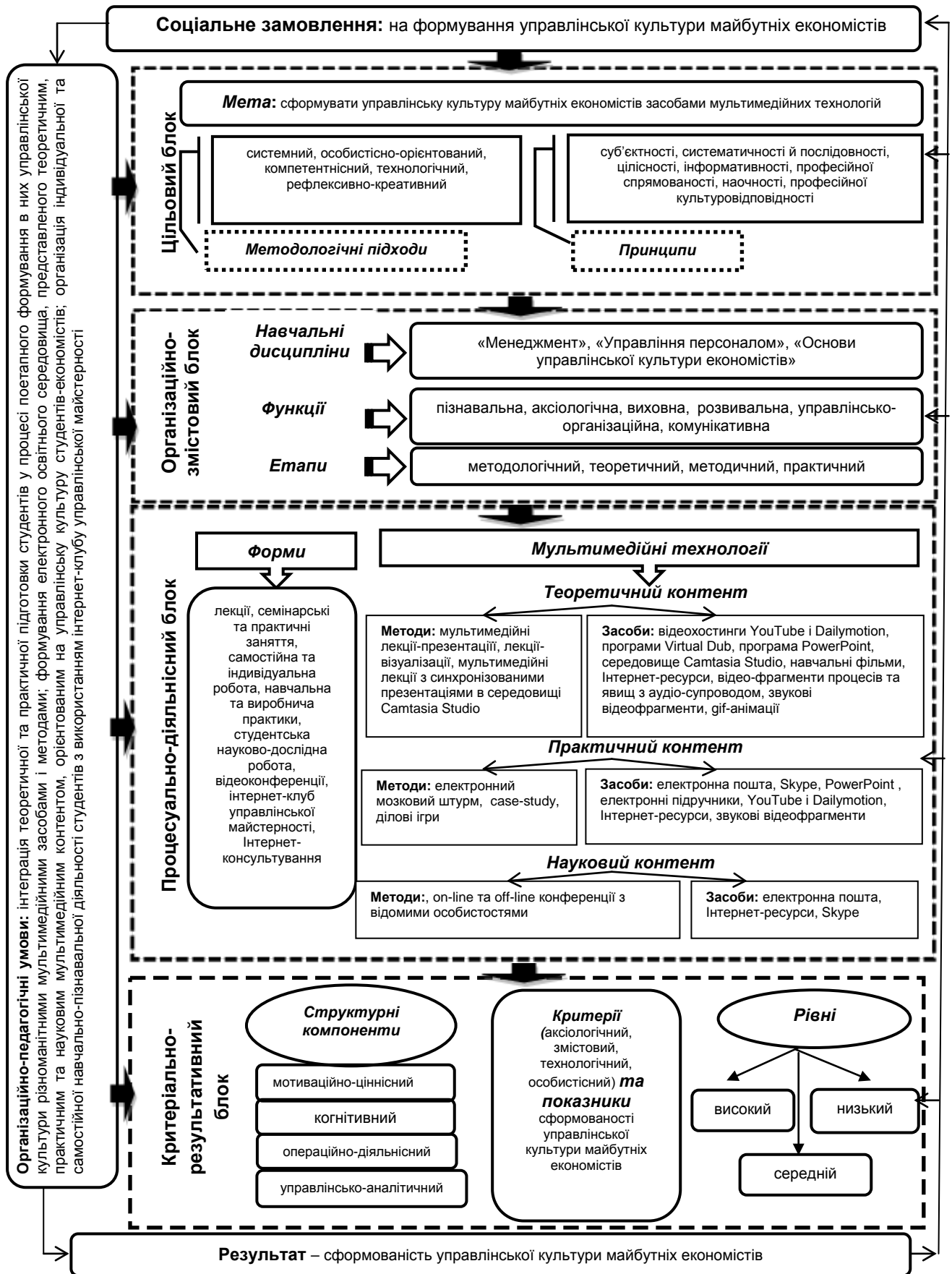

Рис. 1. Модель формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій

Виявлено і теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій, до яких належать: інтеграція теоретичної та практичної підготовки студентів у процесі поетапного формування в них управлінської культури різноманітними мультимедійними засобами і методами; формування електронного освітнього середовища, представленого теоретичним, практичним та науковим мультимедійним контентом, орієнтованим на управлінську культуру студентів-економістів; організація індивідуальної та самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів з використанням інтернет-клубу управлінської майстерності.

Дослідження проводилося впродовж 2011–2014 років і охоплювало три етапи педагогічного пошуку: перший етап (2011–2012 рр.) – *пошуково-теоретичний*; другий етап (2012–2014 рр.) – *технологічний* і третій етап (2014 р.) – *узагальнювальний*.

У педагогічному експерименті брали участь студенти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука та Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна», з яких було сформовано контрольну (n=115 осіб) та експериментальну (n=119 осіб) групи. Студенти контрольної групи навчалися за традиційною схемою навчально-виховного процесу, а процес навчання студентів експериментальної групи передбачав упровадження організаційно-педагогічних умов, спрямованих на формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій.

Оволодіння майбутніми економістами знаннями, вміннями та навичками щодо здійснення управлінської діяльності передбачало застосування різних форм навчання: лекцій, семінарських та практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи, навчальної та виробничої практик, студентської науково-дослідної роботи, відеоконференцій, інтернет-клубу управлінської майстерності, Інтернет-консультування. Серед методів формування управлінської культури майбутніх економістів перевага надавалася мультимедійним лекціям-презентаціям, лекціям-візуалізаціям, мультимедійним лекціям з синхронізованими презентаціями в середовищі Camtasia Studio, електронному мозковому штурму, case-study, діловим іграм, on-line та off-line конференціям з відомими особистостями, фахівцями-практиками.

Закцентовано увагу на тому, що навчальна і виробнича практики є важливими елементами формування управлінської культури майбутніх економістів та передбачають формування у студентів професійних умінь і навичок для вирішення конкретних управлінських завдань. Навчальна практика проводилася на 3-му курсі. Її метою було ознайомлення студентів-практикантів з організаційною структурою і системою управління безпосередньо на підприємствах, організаціях, установах; вдосконалення вмінь та навичок із обраної професії і напряду підготовки; придбання практичного досвіду. Звіт про проходження практики студенти готували у формі мультимедійної презентації засобами програми MS PowerPoint. Виробнича

практика студентів на 4-му курсі була спрямована на систематизацію і розширення навичок самостійного розв'язання конкретних економічних та управлінських завдань, які входять в коло професійних обов'язків економіста. Її метою було сформувати у студентів професійні вміння і навички щодо прийняття самостійних рішень під час професійної діяльності в реальних ринкових умовах; поглиблення та закріплення теоретичних знань; опанування студентами сучасними прийомами, методами та знаряддями праці в галузі їхньої майбутньої професії; виховання у студентів потреби постійно поповнювати свої знання та творчо їх застосовувати в управлінській діяльності. Результатом проходження виробничої практики була розробка студентами презентації управлінської ситуації, що відбувалась під час практики і виконувалась у формі навчального відеофільму за допомогою програми CamStudio. Основні проблеми, які виникали під час проходження практик, студенти обговорювали між собою і з керівниками практик за допомогою таких мультимедійних засобів, як Skype, форум, чат, електронна пошта, а також в інтернет-клубі управлінської майстерності.

Електронне освітнє середовище процесу формування управлінської культури майбутніх економістів охоплювало такі складники: теоретичний контент (*методи*: мультимедійні лекції-презентації, лекції-візуалізації, мультимедійні лекції з синхронізованими презентаціями в середовищі Camtasia Studio; *засоби*: відеохостинги YouTube і Dailymotion, програми Virtual Dub, Windows Movie Maker, програма PowerPoint, середовище Camtasia Studio, навчальні фільми, Інтернет-ресурси, відеофрагменти процесів та явищ з аудіо-супроводом, звукові відео фрагменти, gif-анімації); практичний контент (*методи*: електронний мозковий штурм, case-study, ділові ігри; *засоби*: електронна пошта, форум, чат, Skype, програма PowerPoint, електронні підручники, YouTube і Dailymotion, Інтернет-ресурси, звукові відеофрагменти); науковий контент (*методи*: on-line та off-line конференції з відомими особистостями, фахівцями практиками; *засоби*: Інтернет-ресурси, електронна пошта, форум, чат, Skype).

Упровадження організаційно-педагогічних умов формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій супроводжувалося педагогічним моніторингом, у процесі якого був розроблений і модифікований діагностичний інструментарій для дослідження динаміки розвитку компонентів управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій. Були використані такі діагностичні засоби: методика С. Пакуліної для визначення цінностей і мотивів досягнення успіху студентів до навчання у ВНЗ; тест для визначення рівня мотивації досягнення успіху; тестові завдання для визначення рівня сформованості когнітивного компонента управлінської культури майбутніх економістів; картка для оцінки рівня сформованості операційно-діяльнісного компонента управлінської культури майбутніх економістів; тест для визначення комунікативних та організаторських здібностей; методика «Лідер»; тест «Уміле рішення проблеми».

Упроваджено розроблену у співавторстві комп'ютерну програму «ХБСЛ: Педагогічне оцінювання рівня сформованості управлінської культури майбутніх економістів», яка дала змогу оцінити рівні сформованості управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій.

Вірогідність результатів педагогічного експерименту встановлювалася за допомогою t-критерію Стьюдента та кореляційного аналізу. Результати педагогічного експерименту свідчать про суттєві позитивні зміни рівнів сформованості управлінської культури майбутніх економістів у студентів експериментальної групи порівняно зі студентами контрольної групи.

Динаміка рівнів сформованості управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій свідчить, що зменшилась кількість студентів з *низьким рівнем* сформованості управлінської культури майбутніх економістів у контрольній групі з 61,74% до 44,97%, в експериментальній – з 58,82% до 29,53%; збільшилась кількість студентів з *середнім рівнем* сформованості управлінської культури майбутніх економістів у контрольній групі з 28,45% до 38,39%, в експериментальній – з 30,85% до 46,1%; збільшилась кількість студентів з *високим рівнем* сформованості управлінської культури майбутніх економістів у контрольній групі з 9,81% до 16,65%, в експериментальній – з 10,32% до 24,37% (рис. 2).

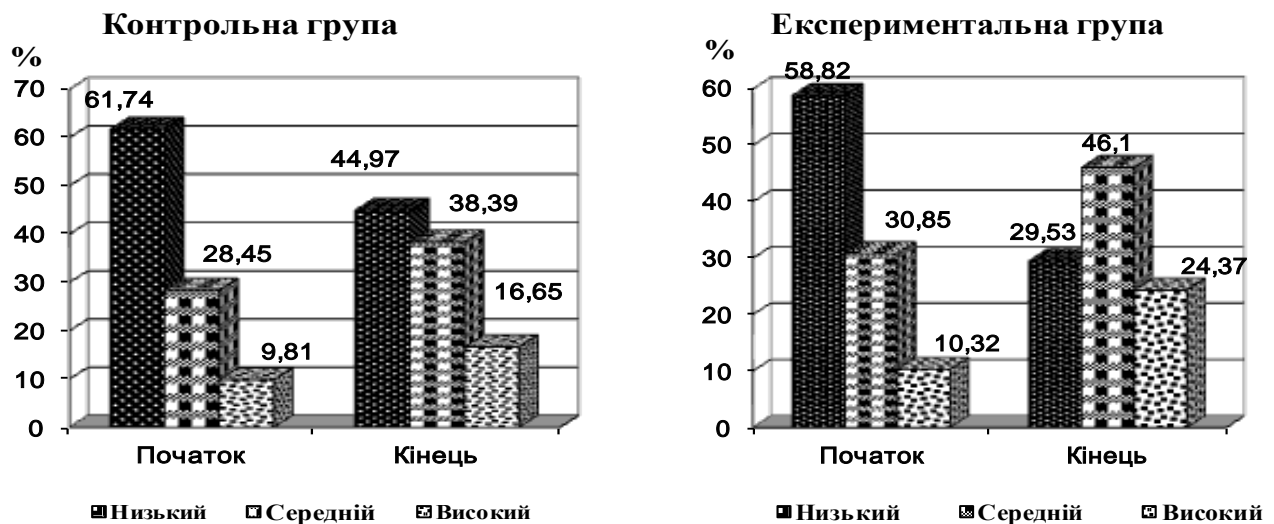

Рис. 2. Динаміка рівнів сформованості управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій (у %)

Кореляційний аналіз експериментальних показників виявив, що наприкінці педагогічного експерименту в експериментальній групі існують достовірні кореляційні взаємозв'язки між окремими структурними компонентами управлінської культури майбутніх економістів, зокрема: між показником когнітивного (оволодіння студентами професійно орієнтованими знаннями) та

одним із показників мотиваційно-ціннісного (сформованістю цінностей та мотивів успіху студентів до навчання у ВНЗ) компонентів управлінської культури майбутніх економістів ($r=0,430$); між показниками мотиваційно-ціннісного (сформованістю цінностей і мотивів успіху студентів до навчання у ВНЗ і сформованістю мотивації на досягнення успіху в управлінській діяльності) компонента ($r=0,316$); між показником операційно-діяльнісного (сформованістю вмінь студентів) і одним із показників управлінсько-аналітичного (сформованістю лідерських якостей) компонентів управлінської культури майбутніх економістів ($r=0,370$); між показниками управлінсько-аналітичного компонента управлінської культури майбутніх економістів (сформованістю організаторських та комунікативних здібностей і здатності приймати рішення) ($r=0,432$). У контрольній групі характер кореляційних взаємозв'язків наприкінці педагогічного експерименту фактично не змінився.

Результати педагогічного експерименту свідчать про суттєві позитивні зміни рівнів сформованості управлінської культури засобами мультимедійних технологій у студентів експериментальної групи порівняно зі студентами контрольної групи.

ВИСНОВКИ

1. Соціально-економічні перетворення в Україні, її орієнтація на інтеграцію у європейський освітній простір та інтернаціональний характер економічних відносин у різних сферах діяльності суспільства визначають принципово нові пріоритети розвитку системи вищої освіти і вимоги до рівня професійної підготовки майбутніх економістів. Саме тому набула гостроти проблема формування нового суспільного прошарку високопрофесійних економістів, які б володіли високою управлінською культурою, а також особистісними якостями, що забезпечують здійснення різноманітних видів управлінської діяльності. Теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми формування управлінської культури майбутніх економістів засвідчив, що означена проблема не знайшла розгорнутого відображення в психолого-педагогічній та науково-методичній літературі. Управлінська культура майбутнього економіста трактується як цілісна властивість особистості, що охоплює сукупність знань, умінь і навичок, а також особистісних якостей студента, які забезпечують ефективність здійснення різноманітних видів управлінської діяльності. Формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій розглядається як цілеспрямований процес набуття студентами-економістами здатності вироблення, прийняття та практичної реалізації управлінських рішень за допомогою використання мультимедійних комп'ютерних апаратно-програмних і мультимедійних навчальних програмних засобів. Стан реалізації проблеми формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій у практичній діяльності ВНЗ України підтвердив актуальність та доцільність обраної теми.

2. Визначено структурні компоненти управлінської культури майбутніх економістів: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та управлінсько-аналітичний, критерії (аксіологічний, змістовий, технологічний та особистісний), показники і рівні (високий, середній, низький) сформованості управлінської культури майбутніх економістів. Мотиваційно-ціннісний компонент відображає систему мотивів і ціннісних орієнтацій студентів на досягнення успіху в діяльності, пов'язаній з формуванням культури управління та безпосередньо в управлінській діяльності; когнітивний компонент характеризує наявність у студентів професійно орієнтованих знань, необхідних для здійснення управлінських функцій та творчого підходу до розв'язання управлінських завдань; операційно-діяльнісний компонент відображає наявність у студентів прогностично-діагностичних, комунікативних, організаційно-регулятивних та контрольних-корегувальних вмінь та навичок, необхідних для здійснення професійного управління; управлінсько-аналітичний компонент характеризує наявність у студентів комунікативних та організаторських здібностей, лідерських якостей і здатності до прийняття управлінських рішень для ефективного здійснення професійної діяльності.

3. Розроблено модель формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій, яка складається з взаємопов'язаних структурних блоків: цільового, організаційно-змістового, процесуально-діяльнісного і критеріально-результативного. Цільовий блок передбачає мету, методологічні підходи і принципи формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій. Організаційно-змістовий блок вміщує систему знань, умінь і навичок з окремих професійно-орієнтованих дисциплін, а також функції та етапи формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій. Процесуально-діяльнісний блок охоплює форми, методи і засоби формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій. Критеріально-результативний блок містить структурні компоненти управлінської культури майбутніх економістів, а також критерії, показники та рівні сформованості управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій. Результатом є сформованість управлінської культури майбутніх економістів.

4. Виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій: інтеграція теоретичної та практичної підготовки студентів у процесі поетапного формування в них управлінської культури різноманітними мультимедійними засобами і методами; формування електронного освітнього середовища, представленого теоретичним, практичним та науковим мультимедійним контентом, орієнтованим на управлінську культуру студентів-економістів; організація індивідуальної та самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів з використанням інтернет-клубу управлінської майстерності.

5. Експериментальна перевірка ефективності впровадження організаційно-педагогічних умов формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій свідчить про те, що наприкінці педагогічного експерименту зросла кількість студентів з *високим рівнем* сформованості управлінської культури майбутніх економістів у контрольній групі на 6,84%, в експериментальній – на 13,81%; зросла кількість студентів з *середнім рівнем* сформованості управлінської культури майбутніх економістів у контрольній групі на 9,81%, в експериментальній – на 15,97%; зменшилась кількість студентів з *низьким рівнем* сформованості управлінської культури майбутніх економістів у контрольній групі на 16,65%, в експериментальній – на 29,77%.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій. Подальшого вивчення потребують питання підвищення мотивації студентів до формування управлінської культури, дослідження особливостей формування управлінської культури майбутніх економістів під час виробничої практики, а також зарубіжного досвіду формування управлінської культури майбутніх економістів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1. Хомік О. М. Мультимедійні технології як засіб формування управлінської культури майбутніх економістів / О. М. Хомік // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2013. – № 6 (111). – С. 117–120 (входить у міжнародну наукометричну базу «Російський індекс научного цитування») (РИНЦ).

2. Хомік О. М. Теоретичні передумови формування управлінської культури майбутніх економістів / О. М. Хомік // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є.І. Коваленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – №3. – С. 73–77.

3. Хомік О. М. Експериментальна оцінка формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій / О. М. Хомік // Освітологічний дискурс : електрон. наук. фах. вид. / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. – К.: [б. в.], 2014. – № 4 (8). – С. 258–268.

4. Хомік О. М. Організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій / О. М. Хомік // Електронний фаховий журнал «Теорія та методика управління освітою» / ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» – Київ, 2014. – №2(14).

5. Хомік О. М. Особливості формування у майбутніх економістів управлінських умінь і навичок / О.М. Хомік // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред.: М.Т. Мартинюк]. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2014. – Ч.1. – С. 402–407.

6. Хомік О. М. Практична готовність майбутніх економістів до прийняття управлінських рішень / О. М. Хомік // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ: збірник наукових праць. – № 2 (12). Рівне : РВЦ МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2014. – С. 261–266.

7. Хомік О. М. Сучасні тенденції використання мультимедійних технологій у формуванні управлінської культури майбутніх економістів / О. М. Хомік // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 38 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. – С. 464–468.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Хомік О. М. Структурно-компонентний аналіз управлінської культури майбутніх економістів / О. М. Хомік // Збірник тез виступів учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми розвитку вищої школи та економіки в ХХІ столітті» присвяченої 20-літньою ювілею Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (м. Рівне, 3–4 жовтня 2013 р.). – Рівне: РВЦ МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2013. – С. 275–277.

9. Хомік О. М. Мультимедійні технології як засіб формування управлінської культури майбутніх економістів / О.М. Хомік // Інноваційні педагогічні технології у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою: досвід, проблеми, перспективи: збірник наукових праць Міжнародної науково-методичної Інтернет-конференції, (м. Вінниця, 8-10 жовтня 2013 р.). – Вінниця, 2013. – С. 228–229.

10. Хомік О. М. Ділові комунікації як ефективний механізм підвищення управлінської культури майбутніх економістів / О. М. Хомік // Проблеми управління економічним потенціалом регіонів: збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції, (м. Запоріжжя, 31 жовтня 2013 р.). – Запоріжжя : ЗНУ, 2013. – С. 228–229.

11. Хомик О. Н. О целесообразности формирования управленческой культуры будущих экономистов / О. М. Хомик // Наука и современность – 2013 : сборник материалов XXV Международной научно-практической конференции: в 2-х частях. Часть 1 / Под общ. ред. С. С. Чернова (г. Новосибирск, 8 ноября 2013 г.). – Новосибирск : Издательство ЦРНС, 2013. – С. 142–146.

12. Хомик О. Н. Анализ современного состояния формирования управленческой культуры будущих экономистов / О. Н. Хомик // Materiály X mezinárodní vědecko-praktická konference «Věda a technologie: krok do budoucnosti – 2014». – Díl 16. Pedagogika.: Praha. Publishing Hause «Education and Science» s.r.o – Stran 39–42.

13. Комп'ютерна програма «ХБСЛ: педагогічне оцінювання рівня сформованості управлінської культури майбутніх економістів» / О. М. Хомік, Н. О. Белікова, Л. П. Сущенко, О. М. Лінчук. – Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 57136 від 17.11.2014, видане Державною службою інтелектуальної власності України.

14. Хомік О. М. Організація самостійної та індивідуальної навчально-пізнавальної діяльності майбутніх економістів з використанням мультимедійних технологій / О. М. Хомік // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Суми, 3 грудня 2014 р.) : у 4 ч. – Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2014. – Ч. 3. – С. 135–138.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

15. Хомік О. М. Навчальна програма з дисципліни «Менеджмент» для підготовки майбутніх економістів / О. М. Хомік. – Луцьк : РВВ ЛІРоЛ, 2013. – 16 с.

16. Хомік О. М. Навчальна програма з дисципліни «Основи управлінської культури економістів» для підготовки майбутніх економістів / О. М. Хомік. – Луцьк : Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна», 2013. – 20 с.

17. Хомік О. М. Навчальна програма з дисципліни «Управління персоналом» для підготовки майбутніх економістів / О. М. Хомік. – Луцьк : РВВ ЛІРоЛ, 2013. – 16 с.

18. Хомік О. М. Основи управлінської культури економістів : [навчально-методичний посібник] / О. М. Хомік. – Луцьк : РВВ ЛІРоЛ, 2013. – 116 с.

19. Хомік О. М. Програма виробничої практики для підготовки майбутніх економістів / О. М. Хомік. – Луцьк : РВВ ЛІРоЛ, 2013. – 24 с.

20. Хомік О. М. Програма навчальної практики для підготовки майбутніх економістів / О. М. Хомік. – Луцьк : РВВ ЛІРоЛ, 2013. – 20 с.

21. Хомік О. М. Тестові завдання до теоретичної частини з дисципліни «Менеджмент» для підготовки майбутніх економістів / О. М. Хомік. – Луцьк : РВВ ЛІРоЛ, 2013. – 32 с.

22. Хомік О. М. Тестові завдання до теоретичної частини з дисципліни «Управління персоналом» для підготовки майбутніх економістів / О. М. Хомік. – Луцьк : РВВ ЛІРоЛ, 2013. – 32 с.

АНОТАЦІЇ

Хомік О. М. Формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України. – Тернопіль, 2015.

У дисертації вперше виявлено, обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій, серед яких: інтеграція теоретичної та практичної підготовки студентів у процесі поетапного формування в них управлінської культури різноманітними мультимедійними засобами і методами; формування електронного освітнього середовища, представленого теоретичним, практичним та науковим мультимедійним контентом, орієнтованим на управлінську культуру студентів-економістів; організація індивідуальної та самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів з використанням інтернет-клубу управлінської майстерності.

Розроблено модель формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій, яка охоплює взаємопов'язані структурні блоки (цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-діяльнісний і критеріально-результативний).

Уточнено термінологічний апарат, структурні компоненти управлінської культури (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний і управлінсько-аналітичний), а також критерії, показники та рівні сформованості управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій.

Ключові слова: управлінська культура, майбутні економісти, формування управлінської культури, засоби мультимедійних технологій, організаційно-педагогічні умови.

Хомик О. Н. Формирование управленческой культуры будущих экономистов средствами мультимедийных технологий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки Украины. – Тернополь, 2015.

Диссертация посвящена исследованию проблемы формирования управленческой культуры будущих экономистов средствами мультимедийных технологий.

Управленческая культура будущего экономиста рассматривается как целостное свойство личности, которое охватывает совокупность знаний, умений и навыков, а также личностных качеств студента, обеспечивающих эффективность осуществления различных видов управленческой деятельности. Формирование управленческой культуры будущих экономистов средствами мультимедийных технологий толкуется как целенаправленный процесс приобретения

студентами-экономистами способности выработки, принятия и практической реализации управленческих решений с помощью использования мультимедийных компьютерных аппаратно-программных и мультимедийных учебных программных средств.

Впервые выявлены, обоснованы и экспериментально проверены организационно-педагогические условия формирования управленческой культуры будущих экономистов средствами мультимедийных технологий, среди которых: интеграция теоретической и практической подготовки студентов в процессе поэтапного формирования у них управленческой культуры разнообразными мультимедийными средствами и методами; формирование электронной образовательной среды, представленной теоретическим, практическим и научным мультимедийным контентом, ориентированным на управленческую культуру студентов-экономистов; организация индивидуальной и самостоятельной учебно-познавательной деятельности студентов-экономистов с использованием интернет-клуба управленческого мастерства.

Разработана модель формирования управленческой культуры будущих экономистов средствами мультимедийных технологий, которая включает взаимосвязанные структурные блоки (целевой, организационно-содержательный, процессуально-деятельностный и критериально-результативный). Целевой блок содержит цель, методологические подходы и принципы формирования управленческой культуры будущих экономистов средствами мультимедийных технологий. Организационно-содержательный блок включает систему знаний, умений и навыков по учебным дисциплинам «Менеджмент», «Управление персоналом», «Основы управленческой культуры экономистов», а также функции (познавательную, аксиологическую, воспитательную, развивающую, управленческо-организационную, коммуникативную) и этапы (методологический, теоретический, методический, практический) формирования управленческой культуры будущих экономистов средствами мультимедийных технологий. Процессуально-деятельностный блок включает формы (лекции, семинарские и практические занятия, самостоятельную и индивидуальную работу, учебную и производственную практики, студенческую научно-исследовательскую работу, видеоконференции, клуб управленческого мастерства, Интернет-консультирования), методы (мультимедийные лекции-презентации, лекции-визуализации, мультимедийные лекции с синхронизированными презентациями в среде Camtasia Studio, электронный мозговой штурм, case-study, деловые игры, on-line и off-line конференции с известными личностями, специалистами-практиками) и средства формирования управленческой культуры будущих экономистов средствами мультимедийных технологий. Критериально-результативный блок содержит структурные компоненты управленческой культуры будущих экономистов, критерии, показатели и уровни сформированности управленческой культуры будущих экономистов средствами мультимедийных технологий. Результатом является

сформированность управленческой культуры будущих экономистов средствами мультимедийных технологий.

Определены структурные компоненты управленческой культуры будущих экономистов, к которым отнесены мотивационно-ценностный, когнитивный, операционно-деятельностный и управленческо-аналитический, критерии (аксиологический, содержательный, технологический, личностный), показатели и уровни (высокий, средний, низкий) сформированности управленческой культуры будущих экономистов средствами мультимедийных технологий. Мотивационно-ценностный компонент содержит систему мотивов и ценностных ориентаций на достижение успеха в деятельности, связанной с формированием культуры управления и непосредственно в управленческой деятельности; когнитивный компонент отражает наличие у студентов профессионально-ориентированных знаний, необходимых для осуществления управленческих функций и творческого подхода к решению управленческих задач; операционно-деятельностный компонент характеризует наличие у студентов прогнозно-диагностических, коммуникативных, организационно-регулятивных и контрольно-корректирующих умений и навыков, необходимых для осуществления профессионального управления; управленческо-аналитический компонент отражает наличие у студентов коммуникативных и организаторских способностей, лидерских качеств и способности к принятию управленческих решений для эффективного осуществления профессиональной деятельности.

Дальнейшее развитие получили методы активизации познавательной деятельности студентов на основе использования современных информационных технологий обучения.

Ключевые слова: управленческая культура, будущие экономисты, формирование управленческой культуры, средства мультимедийных технологий, организационно-педагогические условия.

Khomik O. M. Managerial Culture Formation of Future Economists with the Help of Multimedia Technologies – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in Pedagogics; speciality 13.00.04. – Theory and Methods of Professional Education. – Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ternopil, 2015.

The work pioneers in developing, substantiating and verifying the organizational and pedagogical conditions of managerial culture formation of future economists with the help of multimedia technologies. The conditions mentioned above include the integration of theoretical and practical aspects of training in the process of step-by-step managerial culture formation of students; the introduction of the variable subject «Managerial Culture of Economists: Basics» into the educational process; the provision with technical and methodological aids aimed for forming the managerial culture of students; the

organization of individual and independent educational work of students that implies the usage of multimedia technologies; the readiness and the capability of the teaching staff to introduce the multimedia technologies into the educational process.

The model of managerial culture formation of future economists with the help of multimedia technologies has been developed, substantiated and verified. The paper suggests that this model is composed of the following interdepending structural units: the special-purposed one, the organizational one, the procedural one and the criteria-effective one.

The terminology used in the context of managerial culture formation of future economists with the help of multimedia technologies has been specified. Among the specified terms there are such notions as «managerial culture of a future economist» and «managerial culture formation of future economists with the help of multimedia technologies»; the structural components (the value-motivational one, the cognitive one, the function-operational one and the analytic and managerial one); criteria, indicators and levels of managerial culture competence of future economists formed with the help of multimedia technologies.

Key-words: formation, managerial culture, future economists, future economists' management culture formation, multimedia technologies, organizational and pedagogical conditions.